

JAUME FARRÉS I SALVADOR JUAN

UNA COMUNITAT DE CULTURA INDECISA

introducció

La vida dels pobles, com la dels homes, es defineix a partir de dos aspectes fonamentals: un aspecte material, que permet una progressiva consolidació de les estructures econòmiques i socials, i un altre aspecte que podríem anomenar cultural, segons el qual cada comunitat va teixint al llarg del temps una xarxa de tradicions i valors que defineixen la seva identitat. Només amb l'acurada harmonia d'aquests dos elements es pot aconseguir una perfecta identificació entre els habitants d'una zona determinada i el marc físic que defineix el seu radi d'acció.

Un poble sense vida material és un poble sense recursos ni possibilitats de progressar. D'altra banda, un poble sense ànima col·lectiva, sense vida cultural, és com una mena de cadàver vivent, els moviments del qual són els d'un autèntic autòmat. Per això els pobles que estimen la seva vida, alhora que procuren assolir un nivell important de progrés i civilització, procuren servir amb fervent delit l'herència psíquica que els defineix com a ciutadans d'un mateix territori. Destriar i analitzar minuciosament aquestes dues possibilitats ha estat, en tot moment, el nostre repte, un repte que emprenem amb el rigor d'aquells que se saben deutors del territori que ha segellat impecablement el nostre esdevenir.

No pretenem pas fer un inventari detallat de tot allò que s'ha fet o es fa en el camp cultural, sinó donar una visió global de l'estat de la cultura; una visió que —sense voler-ho— pot ser subjectiva.

les lletres

Dels diversos àmbits culturals, les lletres han estat un camp privilegiat i prestigiós, però alhora —i para-

doxalment— minoritari. Els esforços per fer que les lletres siguin populars cauen moltes vegades en fracassos sonats o en «descafeïnaments» estrepitosos.

Dins el camp de les lletres, hi podem incloure literatura, història, erudició, estudis (fins i tot de caràcter científic).

Igualada i Anoia viuen una llarga transició cap a unes formes noves de treballar les lletres i fer-les més atractives, modernes i agosarades.

Les transicions comporten contradiccions profundes, tensions, desconcerts. Així, mentre per un cantó els tradicionals Jocs Florals han adquirit una importància gran, els *fanzines* moderns han aparegut també amb força, no tan sols a Igualada. De fet, aquesta transició no porta enlloc i és una tensió constant entre unes lletres establertes i tradicionals (les de sempre) i unes lletres modernes, joves i agressives.

Les dues entitats més actives en aquest camp són el CECI i Òmnium Cultural, totes dues amb seu a Igualada.

—El CECI (Centre d'Estudis Comarcals d'Igualada) és una entitat antiga, amb prestigi, que capitalitza el treball en l'àmbit de «l'alta cultura» que, d'altra banda, no és abundant. La finalitat de l'entitat és promoure i realitzar estudis sobre temes locals i comarcals. Els seus òrgans d'expressió són diversos: la revista *Estudis*, publicacions, conferències, cursets, etc. Entitat important, doncs, però no mancada d'un cert elitisme que la distància en bona mesura del gruix de la població.

—L'altra entitat, Òmnium Cultural, té un camp d'actuació més restringit. Fa cursets de català, correcció de textos, promou la publicació de llibres d'autors anoiencs, etc.

Altres entitats poden ser la Jove Cambra o la Fun-

COLITA

COLITA

dació Gumersind Bisbal, amb seu a la Poble de Claramunt.

L'ajuntament ha tingut alguna iniciativa en l'àmbit de les lletres. La seva actuació ha estat, però, precipitada i li ha faltat una planificació clara. A part de repartir subvencions d'una manera absolutament incoherent, ha promogut una tertúlia literària, ha publicat pasquins sobre el patrimoni cultural igualadí, un llibre amb fragments literaris d'autors joves, *Aqualata literària*, ha organitzat concursos literaris i poca cosa més.

L'edició de llibres d'autors o temes anoiencs ha estat constant. N'esmentarem alguns. De literatura: Carles M. Balsells, Santi Mas, Ignasi Castellort i Josep Ferrer. Sobre temes històrics: Raimon Galí, Miquel Térmens, Josep M. Torres i Antoni Dalmau. Finalment, pel que fa al camp de l'assaig, cal esmentar Joaquim Solé, M. Teresa Miret i Josep M. Solà. Esment especial mereix la tasca duta a terme per Celdoni Fonoll, autèntic portaveu de la poesia catalana arreu del nostre territori.

Celdoni Fonoll, que es defineix com un «ciutadà dels Països Catalans, però molt arrelat a Calaf, aquest petit racó d'Anoia on he tingut la sort de néixer», va començar el seu ofici de recitador i cantant l'any 1974. En aquests dotze anys d'ofici ha portat l'obra dels poetes catalans a moltíssims racons del Principat de Catalunya i ha actuat, també, a la resta dels Països Catalans. S'ha ficat a tot arreu: pobles, ciutats, barris, escoles, instituts, teatres, envelats, places, carrers, palaus d'esports, actes literaris, festes populars..., i ha fet de la poesia la seva eina d'expressió.

Fent un balanç global de l'àmbit de les lletres direm que es veu un panorama incomplet i dispers, s'hi detecten mancances importants i llacunes per omplir. Som conscients que les lletres són un sector minoritari, però també sabem que són importants.

art, teatre, cinema, dansa

Aquest àmbit cultural, caracteritzat pel color, la forma i el moviment com a eixos que l'uneixen, és difícil de descriure i explicar per la complexitat del fet en si, i per les nostres mancances. Malgrat tot, ho intentarem.

Es detecta a la comarca una inquietud en aquest camp i una activitat notable, activitat que, ben conduïda i amb el suport necessari, podria donar fruits interessants. Almenys la base hi és.

Art

Les bases per donar mostra de l'activitat artística cal cercar-les a les sales d'exposicions. Val a dir en aquest sentit que de sales —municipals i privades—, n'hi ha, i d'artistes —aprenents i consagrats—, també. El que potser no es veu tan clar és la utilització d'aquestes sales. S'intueix que hi ha un intent de promoció d'artistes joves, que hi ha exposicions periòdi-

ques d'artistes més o menys consagrats i d'altres menys explicables que no s'entén d'on han sortit (moltes vegades sobrepassen els límits del camp plàstic). Caldria racionalitzar l'ús d'aquestes sales i caldria, a més, promocionar una activitat paral·lela a l'art, com ara escoles d'art, cursets sobre tècniques, estudis teòrics, crítica seriosa.

Teatre

Cal distingir entre el teatre que veiem fet a l'exterior (les companyies que vénen a fer *bolos*) i el teatre autòcton fet per gent del país. A Igualada es veu aproximadament un 30 % del teatre que es pot veure a Barcelona. El promou en gran part una entitat privada, per la qual cosa es programa amb criteris comercials (no sempre de qualitat). El teatre que veiem és car. Diguem, de passada, que Igualada no disposa de cap local en condicions. La gent, però, hi va sovint, i això és una premissa a tenir en compte.

D'altra banda, el teatre fet aquí és tot un altre món. És abundant. Gairebé cada poble té un grup (Agrupació Teatral i Pigmalí a Calaf, Grup de Teatre Jardí a la Poble de Claramunt, Talia 78 als Hostalets de Pierola, L'Esplai a Piera, agrupacions locals a Vallbona i Capellades, Casal Familiar al Bruc i d'altres també força importants a Carme, Jorba o Copons), que acostuma a fer representacions esporàdiques en funció de les seves possibilitats. El problema principal d'aquests grups és l'amateurisme i la manca de recursos, que es tradueix en una manca d'ambició a l'hora d'escollir les obres a representar (encara que no en tots els casos).

Paral·lelament s'organitzen cursets de teatre, teatre infantil (Rialles), representacions escolars, congressos, concursos de guions i concursos de grups. En aquest punt, cal esmentar de forma significativa el Concurs de Teatre Amateur Vila de Piera que cada any es porta a terme a l'esmentada vila i que enguany ha arribat a l'onzena edició. Grups de teatre d'arreu del nostre territori s'apleguen cada tardor a Piera i donen suport a una iniciativa que va prenent forma dins dels cercles teatrals del nostre país. Els Pastorets de Calaf, coneguts arreu per la seva tradició i qualitat, també formen una peça destacada de l'activitat teatral de la nostra comarca.

Cinema

L'activitat cinematogràfica de la nostra ciutat i comarca és, a hores d'ara, força important; ha experimentat un progressiu augment des del seu inici a començament dels anys vuitanta. Dues entitats centren aquesta activitat. D'una banda, el Cine-Club, fundat l'any 1980 per tal de difondre un tipus de cinema interessant però alhora poc comercial i, per tant, de difícil accés per als cinèfils. A tal efecte, s'han anat programant de forma reiterada sessions de cinema al carrer, programacions especials, fins i tot cicles especials dedicats a personatges destacats (Fassbinder, Bo-

COLITA

gart, etc.), i l'any 84 es va promoure, amb el suport de l'ajuntament, un taller de cinema. D'altra banda, tenim la secció de cinema amateur del Club Natació Igualada, la qual, a més de realitzar alguns curtmetratges interessants (*Les arrels i les fulles*, *Lapsus*) i promoure sessions especials de cinema amateur, ha organitzat amb èxit certàmens nacionals d'aquesta modalitat; la seva brillant trajectòria ha culminat amb l'organització, l'any 1984, del I Certamen Internacional.

A part d'això, també cal fer esment de la tasca portada a terme per algunes empreses comercials, sobretot pel que fa a l'emissió de cicles de cinema interessants. El Rovi Cinema a Vilanova del Camí i el Savoy a Piera són, en aquest sentit, entitats capdavanteres.

Dansa

Pel que fa a la dansa, ha seguit una evolució semblant al teatre. Es veu molt poca dansa de qualitat, però se'n fa molta als nostres pobles. Això es pot constatar amb l'augment progressiu d'esbarts dansaires arreu de la comarca (Calaf, Sant Martí Sesgueioles, Sant Martí de Tous, Jorba, etc.) que fan costat a l'Agrupació Folklorica d'Igualada, entitat que encapçala amb gran brillantor aquesta activitat.

De sardanes, se'n fan i desfan arreu, potser, fins i tot, amb massa insistència. En contrapartida, també proliferen les acadèmies de dansa de caràcter modern.

música i cultura popular

Aquest és un dels camps de la cultura que ha tingut, aquests darrers anys, un creixement i una efervescència més considerable.

La música, com el teatre, ha tingut i té cultivadors a casa nostra (algun dels quals ha esdevingut una figura fora de l'àmbit local). El conreu de la música no se cenyeix solament a una disciplina, sinó que abraça un ampli ventall de modalitats.

El món del cant coral és ben viu: corals infantils (Els Verdums, Gatzara), juvenils (Xalest), adults, mixtes i d'homes o dones (Schola Cantorum, La Llàntia, Noves Veus, Cor de Santa Maria...). Aquestes agrupacions corals tenen assignats un o dos concerts l'any a Igualada, a part de les actuacions a l'exterior. La qualitat mitjana de les corals és acceptable amb alguna excepció. El seu treball és seriós, la qual cosa garanteix la dignitat de les seves actuacions públiques.

Tenim dos centres on s'ensenya música (solfeig i instruments). Aquests centres són el planter de futurs cantaires i instrumentistes o, simplement, d'aficionats.

La Banda de Música d'Igualada és el fruit d'aquest treball, com també les petites agrupacions orquestrals que es formen per sortir algun diumenge a tocar pels carrers del barri antic. Parlem, és clar, de la Música al Carrer, germen d'un projecte d'abast molt més ambi-

ciós, el Musicart, un projecte que encara creiem vàlid i que encara no s'ha fet. Pretenia omplir de música durant uns dies els carrers d'Igualada, amb actuacions al carrer de cantants, orquestres, corals, grups, etc.

Joventuts Musicals és una entitat que regularment promou concerts de qualitat i vetlla per mantenir viva una activitat musical a tots els nivells (infants, etc.).

La cultura popular, hi ha qui no la considera pròpiament cultura en el sentit estricte. Tant se val, el cert és que d'uns anys ençà han proliferat manifestacions d'aquest tipus: carnavals, correfocs, cercaviles, festes de barri i de carrer, gegants, dracs, grups d'animació, pessebres vivents, tradicions nadalenques i pasquals.

S'ha recuperat el carrer i la festa popular com a forma de cultura i això és positiu i no ens ho hauríem de deixar perdre, perquè, desenganyem-nos-en, aquesta és la forma més multitudinària i popular de fer cultura... i de viure-la (foto núm. 6).

les relacions entre entitats i ajuntaments

Ningú no negarà la importància històrica que han tingut les entitats en la promoció, conservació, creació i recreació de la nostra cultura. Els objectius d'aquestes entitats no necessàriament havien de tenir un caràcter específicament cultural. En els anys que no hi havia una cultura «normal» (quan la cultura en català no era oficial) més aviat omplien forats.

Durant molts anys les entitats van tenir en exclusiva la responsabilitat de mantenir viva i defensar una cultura i és cert que van fer-ho prou dignament.

Després, amb la democràcia, van ser els polítics (provinents, en gran nombre, de les mateixes entitats) els qui van agafar el relleu de portar el pes de la cultura. La cultura en català tornava a ser oficial (ja és més discutible si ha estat mai «normal»).

Sigui com sigui, les entitats s'han ressentit dels canvis socio-político-econòmics més recents. Algunes han desaparegut, d'altres s'han reconvertit i especialitzat (i es desentenien dels temes culturals) i les que han mantingut la dèria cultural han passat dificultats i han viscut o viuen en un estat de letargia.

Tenim des de fa un temps, doncs, unes institucions (els ajuntaments) amb les responsabilitats i els mitjans per organitzar la cultura i unes entitats que han perdut molta de la força que havien tingut.

Després d'un temps d'actuar per separat (i moltes vegades de forma antagònica) s'ha constatat que, per anar bé, entitats i administració han d'actuar conjuntament i han de col·laborar. Passa, però, que s'ha de trobar un equilibri per tal que la institució no vulgui tapar, aprofitar-se o manipular l'entitat, i a l'inrevés, exigir a l'entitat el treball constant i ben fet al qual s'ha compromès.

A Anòia passem per aquesta fase d'acostament i col·laboració (amb convenis, activitats conjuntes, subvencions), amb la qual cosa les entitats poden tor-

COLITA

COLITA

nar a actuar amb certes garanties i l'ajuntament pot justificar una activitat cultural al marge de la seva i a risc seu.

Aquest principi d'enteniment s'ha de polir i trobar la fórmula vàlida per «administrar cultura» correctament per part de les institucions, i per «treballar la cultura» de forma apassionada per part de les entitats (foto núm. 7).

El que és clar és que ningú no té el monopoli de la cultura, ni les entitats ni l'administració.

relació d'Igualada amb els pobles de la comarca

Una de les primeres conclusions que es poden treure de l'anàlisi de l'activitat cultural de la nostra comarca és que Igualada, tot i tenir la capitalitat, no assumeix amb fermesa i consciència la seva condició. Això vol dir, bàsicament, que no actua com a centre propulsor que difon i estimula la participació activa dels pobles del voltant, més limitats en les seves possibilitats. Una simple constatació: a Igualada no s'ha celebrat mai, per exemple, un certamen teatral en què participessin tots els grups de la comarca, que són prou importants, tal com hem dit en l'apartat corresponent. Aquesta iniciativa, i moltes altres que podríem anomenar, topa amb dos problemes fonamentals: la manca d'un local municipal en condicions per acollir manifestacions d'aquesta mena i l'actitud d'un ajuntament incapaç d'elaborar un pla de treball més ambiciós i amb perspectives de futur. Les coses es mesuren per la seva rendibilitat a curt termini, per tal de garantir l'èxit immediat de la gestió i la medalla corresponent.

Una de les primeres conseqüències d'aquesta situació és el caràcter autòcton i autosuficient que defineix les iniciatives culturals de cada poble de la comarca, sempre sotmeses a la voluntat d'aquells que encara creuen en la importància de la cultura en una societat tan tecnificada i materialista com la nostra. Piera i Calaf, en aquest sentit, encapçalen el gruix de l'activitat cultural de la comarca, sempre a redós d'una Igualada que encara assaboreix els primers efluvis de la més genuïna Renaixença.

En aquest sentit cal modernitzar la cultura, projectar un treball que doni fruits a llarg termini, harmonitzar l'esforç de tota la comarca en un projecte comú. En definitiva, cal que deixem de mirar-nos el melic per agafar el tren d'una cultura més dinàmica i activa. D'una vegada per sempre i sense embuts.

conclusions

A Igualada i comarca ha augmentat, els darrers anys, el nombre i —potser també la qualitat— de manifestacions culturals de tot tipus. Aquest fet ens demostra que hi ha una preocupació i un interès pels temes culturals. Per tant, el materialisme, la fàbrica, encara no ens ha devorat del tot.

Les formes culturals evolucionen amb el temps i ara —contràriament a fa un temps— tothom considera cultura manifestacions com un correfoc o la música al carrer o un còmic avantguardista.

La convivència d'activitats de caràcter renovador amb aquelles altres més tradicionals i conservadores és difícil. La convivència d'aquestes tendències ha de ser la garantia per anar endavant.

Tot i això, encara ens queda molt camí per arribar a anivellar-nos amb el que podríem arribar a ser culturalment parlant. Per justificar aquest estat, diguem-ne mediocre, no hem d'anar a cercar els culpables més enllà de nosaltres mateixos. Els anoiencs no hem sabut articular un projecte cultural engrescador, original o unitari. El comarcalisme, l'estretor de mires, la manca d'ambició i d'imaginació encara ens marquen massa (foto núm. 8).

Fa por tirar endavant iniciatives culturals modernes i innovadores i es prefereix continuar fent allò que sempre s'ha fet o, simplement, no fent res.

Fa por engegar una política cultural rendible a mitjà o llarg termini i es prefereix l'èxit immediat (que es mesura per l'assistència als actes).

Fa por dotar Igualada i la comarca d'una infraestructura cultural (auditoriums, teatres dignes, locals per a les entitats, mitjans de comunicació reals, etc.), i es prefereix la noteta al diari o col·locar cadires plegables a la fila 0 del Mercantil.

Falta una coordinació eficaç de totes les entitats culturals —molt tancades, d'altra banda— per tal que no es faci un treball inútil. Falta treure'ns la son de les orelles. Estem esperant un desvetllament.

A la comarca d'Anoia fa molta falta l'ambició i la imaginació.

JAUME FARRÉS

SALVADOR JUAN

Estudiants de Filologia Catalana

COLITA